

Stemdocent

Wat is dat eigenlijk?

Status van de titel stemdocent

De titel “stemdocent” kent tot op heden geen officiële status; iedere beroepsbeoefenaar die de term wil gebruiken voor zijn of haar werk, kan dat vrijelijk doen.

Het ‘beroep’ stemdocent wordt dan ook op vele manieren geïnterpreteerd en gepraktiseerd.

Dat iedereen zich stemdocent kan noemen, is op zich niet verwonderlijk; elk mens heeft een stem, een lichaam, verstand en gevoel. Daarmee is ieder mens ook expert over het eigen materiaal, in dit geval “de stem”.

Men zou in analogie met deze redenering wel kunnen opmerken dat niet iedereen met een lichaam ook lichaamsdocent, iedereen met verstand een verstandsdocent en iedereen met gevoel een gevoelsdocent hoeft te zijn...

Omdat het dus blijkbaar ook weer niet zo erg voor de hand ligt om jezelf stemdocent te noemen, wordt hieronder lijn gebracht in de soorten en maten stemdocenten die Nederland (en niet alleen Nederland...!) inmiddels rijk is: “voor elk wat wils”.

Betekenis en inhoud

De term 'stemdocent' wordt gebruikt door zeer verschillende beroepsbeoefenaars. Achtergrond, doel en methodiek van het werk lopen daarom nogal uiteen. Daarbij komt, dat het voor het werk nogal uitmaakt welke achtergrond een bepaalde docent heeft en met welk doel het werk wordt ingezet.

Het is dus relevant om bij het zoeken naar een stemdocent het volgende onderscheid te maken:

- het beoogde doel van het werk
- de aanleiding van het werk (de vraag of klacht)
- de achtergrond van de docent (medisch, paramedisch, artistiek of voortkomend uit bestuurlijk, voorlichtend of presenterend vakgebied)
- de door de docent gehanteerde methodiek

Als het doel van het werk duidelijk is, kunnen de overige factoren eenvoudig in een tabel overzichtelijk worden gemaakt.

Algemeen doel

We kunnen, ons baserend op het doel van het werk, 3 categorieën (A,B en C) stemdocenten onderscheiden:

A. Stem als doel - docenten die werken aan de stemkwaliteit en de toepassing van stemgeluid in de verbale expressie waaronder:

1. Spreken
2. Zingen
3. Acteren

Doelen:

1. Wijziging van gewoonten die moeten leiden tot herstel van de stem - bij aangedane, beschadigde stemmen als gevolg van een operatieve ingreep aan de stemplooien.
2. Wijziging van gewoonten die moeten leiden tot herstel van de stem - bij aangedane en licht beschadigde stemmen als gevolg van stemmisbruik.
3. Training en scholing van de stem t.b.v. professioneel gebruik zoals zingen, acteren en professioneel spreken en presenteren in het openbaar - bij hoge eisen aan de vocale expressie met als doel tot meer uitzonderlijke vocale prestaties dan gemiddeld te komen.

B. Plezier als doel - docenten die als doel hebben het plezier in stemgebruik via hobby of vrije tijd te stimuleren of vergroten via

1. verenigingen amateur(koor)zang
2. verenigingen amateurtoneel of theater(sport)
3. cursussen stemexpressie en voordracht
4. cursussen spreekvaardigheid, spreken in het openbaar en 'spreekangst verminderen'

Doelen:

1. Plezier verschaffen in zangresultaat of in sociale activiteit, waarbij de begeleiding kan variëren van zangpedagogiek tot het begeleiden van samenzang.
2. Plezier verschaffen in sociale activiteit of in het verhogen van acteerprestaties. Daarbij kan de begeleiding kan variëren van het begeleiden van samenspel tot het bieden van stem- en spraaktraining.
3. Plezier verschaffen in de verkenning van de mogelijkheden van de stem en de toepassing daarvan in zang, toneel of voordracht
4. Plezier verschaffen in het persoonlijk spreken in het openbaar, zelfbewustzijn vergroten

C. Algemeen doel - het werken met de stem als intermediair bij

1. Persoonlijke ontwikkeling
2. Spirituele ontwikkeling
3. Karakterschetsen of healing
4. Genezen of healing

Doelen:

1. inzicht verschaffen in persoonlijk beeld en functioneren als stimulans tot ontwikkeling
2. een leer verschaffen waar men zich spiritueel aan kan laven als stimulans tot spirituele groei
3. een spiegel voorhouden over het beeld dat men van zichzelf heeft of geeft
4. psychische of fysieke problemen van allerlei aard opheffen, het herstellen van energiebalans

Tabellen

De relatie van de doelstelling tot de aanleiding die een persoon heeft om een stemdocent te bezoeken, de relatie van het werk van een stemdocent tot zijn/haar kennis en achtergrond.

Tabel 1 - Mogelijke aanleiding tot bezoek van een stemdocent, vanuit de drie doelstellingen:

Stemdocent	A - stem als doel	B - plezier als doel	C - algemeen doel
aanleiding tot bezoek	<ol style="list-style-type: none"> 1. Herstel van aangedane, beschadigde stemmen als gevolg van een operatieve ingreep aan de stemplooien. 2. Herstel van aangedane en licht beschadigde stemmen als gevolg van stemmisbruik of 'foutief stemgebruik' 3. Training van de vocale expressie die volgens hoge eisen tot stand komt, met als doel tot meer uitzonderlijke vocale prestaties dan gemiddeld te komen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hobby, vrije tijd 2. Oriëntatie op het fenomeen stem 3. spelen met de persoonlijke expressie 4. Vertrouwd raken met spreken in het openbaar 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zich in de persoonlijke ontwikkeling belemmerd voelen door eigen stem en stemgebruik, spreekangst 2. Het fenomeen stem willen verbinden aan religie of levensbeschouwing 3. Zelfonderzoek, vraag om reflectie 4. Verwachting omtrent genezing van algemene fysieke of psychische problemen

Tabel 2 - Achtergrond van de docent welke verwantschap heeft de docent met het werk en op welke kennis en achtergrond is zijn/haar werk gebaseerd in relatie tot de doelstellingen?

Stemdocent	A - stem als doel	B - plezier als doel	C - algemeen doel
<p>achtergrond van de docent</p>	<p>De stemdocenten uit deze categorie zijn specifiek opgeleid om met de menselijke stem te werken.</p> <p>Over het algemeen zijn deze docenten in de eerste plaats logopedist, zanger of zangdocent, acteur of acteerdocent. Zij oefenen een beroep uit dat zich kenmerkt door de vakmatige kennis op het gebied van de menselijke stem. Stem maakte als specifiek onderwerp deel uit van de beroepsopleiding van deze docent.</p> <p>Naast basiskennis over en persoonlijke vaardigheden op het gebied van stem, ontleend aan het oorspronkelijk uitgeoefende vak, specialiseerde deze docent zich nog verder op stemgebied, waar zij zich naar eigen voorkeur kunnen gaan toeleggen op specifieke technieken.</p> <p>Deze beroepsgroep is te vinden in ziekenhuizen en revalidatieklinieken, binnen toneelscholen, conservatoria, acteeropleidingen en studio's, Soms werken zij vanuit een eigen praktijk of onderneming.</p>	<p>Deze stemdocent kan uit de categorie A komen en een werk op het gebied van stem als nevenactiviteit hebben ontwikkeld.</p> <p>Onder docenten uit deze categorie vallen bijvoorbeeld dirigenten, docenten schoolmuziek, zangers uit verschillende genres, geschoolde beroepsmuzikanten, acteurs die als voordrachtskunstenaar, voice-over of verteller werken, dramadocenten, regisseurs, presentatoren en mediatrainers. Zij zijn te vinden in toneel- en muziekverenigingen, centra voor creatieve ontwikkeling, buurt- en welzijnswerk. Soms werken zij met het product 'stem' als aanvulling op het eigen beroep vanuit een eigen onderneming.</p>	<p>Docenten uit categorie C kennen de meest uiteenlopende beroepen. Niet zelden zijn zij naast stemdocent ook therapeut: holistisch -, adem -, spiritueel therapeut etc.).</p> <p>Vaak associëren zij zich vaak met technieken of levenswijzen als Reiki, Sjamanisme, Yoga, Innerlijk kind, Innerlijke stem, paranormale waarneming, aura- en chakra theorieën, massage en haptonomische technieken.</p> <p>Zij kunnen ook een vak uitoefenen (of hebben uitgeoefend) dat geen enkele affiniteit kent met stemscholing of -training (bijv: coaches, communicatietrainers, verplegers, fysiotherapeuten, verkopers, dierenverzorgers, accountants, psychologen, pianisten enz.).</p> <p>Soms bestaat er nog wel een relatie met zang/adem/spraaktraining of -scholing en het eigen vak (debaters, mediatrainers, muziektherapeuten, de blazers onder de muzikanten, yogadocenten, boventoon zangers). Soms ontbreekt die relatie en werken zij vanuit het feit dat zij in de vrije tijd ervaring hebben opgedaan of scholing hebben gevolgd op het gebied van de stem.</p>

Tabel 3 - Methodiek van de docent welke methodiek gebruikt de docent in relatie tot de doelstellingen en waar komt deze vandaan?

Stemdocent	A - stem als doel	B - plezier als doel	C - algemeen doel
<p>Methodiek van de docent</p>	<p>Dit type stemdocent heeft kennis over de fysiologie en werking van de stem, heeft zich verdiept in de verschillende stemmethodieken en baseert zich op een ruime ervaring in het werken met de stem binnen verschillende vakgebieden. Omdat zij verschillen in werkdoel (vgl. het revalideren van een stem na stembeschadiging met het trainen van een zangstem of acteur) verschilt ook hun werkwijze (oefeningen om de stem tot klinken te brengen of training in een bepaalde zang- of acteertechniek). Daarnaast oefent ieder van hen het vak naar eigen inzicht uit, gebruik makend van (syntheses van) favoriete methodieken. Het is over het algemeen raadzaam om met die werkwijze kennis te maken, voordat men zich bindt aan een langere periode van scholing of training.</p>	<p>In deze categorie, zoals eerder opgemerkt, bevinden zich soms docenten uit de A-categorie (zie beschrijving hiernaast). De overige stemdocenten uit deze categorie hebben vooral kennis over stemgebruik en –onderhoud in huis uit de praktijk. Zij hebben zich meestal toegelegd op stem via cursussen, workshops of individuele lessen. Ook kunnen de docenten uit deze categorie inzicht kennis hebben verkregen vanuit persoonlijke ervaring met stemgebruik in bijv. een omgeving waarin de stem als expressief middel wordt ingezet. Zij hebben dan als overeenkomst dat zij vanuit de ervaring met de eigen stem vanuit een vakgebied waarin de stem een belangrijke rol speelt hun werk doen. Zij verschillen vaak van elkaar wegens het feit dat zij met uiteenlopende technieken en vaak globale technieken werken, met verschillende insteek. Ook het kwaliteitsniveau van het werk loopt sterk uiteen. Ook hier is het raadzaam om kennis te maken om zelf te ondervinden of het werk inderdaad plezier oplevert en of de activiteiten met de stem geen stemproblemen opleveren maar stemuitbreiding en -gemak.</p>	<p>De stemdocent uit deze categorie ziet de stem meer als middel om een doel te bereiken dat op een 'hoger niveau' ligt en richt zich daarmee niet op de stem zelf. Er is vaak veel aandacht voor de verhalen rond stem en (stem)geluid in relatie tot: scheppingsverhalen, geluidspatronen, beweging, energie, kleuren, gevoelens, fantasieën, religie, riten en gebruiken, natuur, spiritualiteit, mannelijkheid en vrouwelijkheid. Er worden termen gebruikt w.o.: "helende stem, innerlijke stem, de stem van de stilte, oercreet, stembevrijding, voicehealing, stemmeditatie, mantra zingen, boventoon zingen". Vaak wordt daarnaast ook gebruik gemaakt van de boventoonrijke geluiden van specifieke muziekinstrumenten (klankschalen, didgeridoo, tanpoura, drums) om de geluidenwereld, trilling, resonanties, grond- en boventonen waar te nemen, te ervaren en te interpreteren en/of te gebruiken in het licht van het gestelde doel. Tenslotte is het werk met de stem in deze categorie vaak een onderdeel van een (natuur)religieus ritueel, toebehorend aan uiteenlopende (vaak: oude) culturen.</p>

Tot slot - in de praktijk

De invulling van het vak loopt in deze tabellen altijd van links naar rechts: In de praktijk kan een categorie A docent kan zich naar wens bewegen naar of bezighouden met de doelen in categorie B of C. Een Categorie B docent kan zich naar C bewegen. Een categorie C docent kan alleen actief zijn in C. Tenslotte is de scheiding tussen de drie doelen in de praktijk niet goed te maken.

Afhankelijk van (voor)opleiding, vaardigheden en aard van de docent zal de invulling aan kwaliteit winnen of verliezen.

Omdat bij het werk van een stemdocent persoonlijk werk betreft en een therapeutisch karakter kan hebben, is het wenselijk dat de docent de beroepscode van het 'hoofdberoep' hanteert: hierin dient gedefinieerd te zijn hoe de omgangsvorm met deelnemers en cliënten wordt gehanteerd en hoe met vertrouwelijke informatie als persoonlijk verhaal en persoonlijke gegevens dient te worden omgegaan.

Deze definitie van het vak stemdocent pretendeert niet volledig te zijn en kan ook via andere criteria vormgegeven worden. Naast genoemde criteria bestaat uiteraard nog een scala aan persoonlijke of professionele vaardigheden die een stemdocent nodig heeft om het vak uit te oefenen.

Rond Je Stem staat open voor interpretaties en reacties, aanvullingen en suggesties rond de term stemdocent. Feedback graag via: info@rondjestem.com

Alex Boon
logopedist en stemdocent
eigenaar van Rond Je Stem
© Copyright november 2009

Initiatiefnemer Alex Boon van Rond Je Stem is logopedist en noemt zich ook stemdocent.

Het doel ligt altijd in het product - of dat nu professioneel spreken, acteren, presenteren of zingen is. Het werkproces onderkent en benoemt de stemtraining als onlosmakelijk proces binnen de persoonlijke ontwikkeling van de deelnemers. Het is juist deze ontwikkeling die een persoon tot vragen laat komen om zich bewust te worden van, zich te verdiepen in en vaardig te worden dankzij de eigen dynamiek en bijbehorende mogelijkheden tot expressie.

Het werken aan stem, spraak, presentatie en communicatie bij Rond Je Stem maakt altijd onderdeel uit van het werken aan persoonlijk gedrag en persoonlijke

ontwikkeling. De aard van het werk en de uitkomst ervan, hangt altijd samen met de levensfase, ervaring, persoonlijkheid, werkomgeving en het werkdoel van de cliënt. Alex bedient zich binnen zijn eigen onderneming met name van fysieke technieken en elementen in het werk met stem, spraak, presentatie en communicatie. Buiten Rond Je Stem doceert hij deze technieken in individuele coachingstrajecten en binnen postHBO cursussen in Utrecht en Groningen.